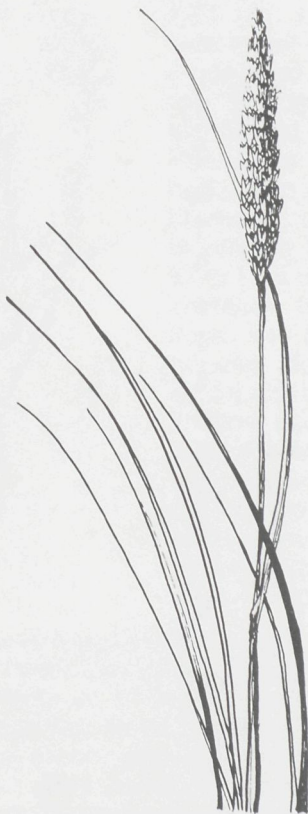

KUS

1

plantenboekje

o Openluchtschool KINDERVREUGD

Veurnelaan 61

8460 Koksijde — St.—Idesbald

DIT IS HET PLANTENBOEKJE VAN

.....

.....

.....

<i>Wat?</i>	<i>Op pag.</i>
Zeeraket	1
Helm	1
Zandzegge	2
Buntgras	2
Zeewolfsmelk	3
Blauwe Zeedistel	3
Duindoorn	3
Wilde Liguster	4
Driedistel	4
Duinroosje	5
Hondsroos	5
Kruipwilg	6
Teunisbloem	6
Duinviooltje	7
Zandblauwtje	7
Vlier	8

Samenstelling: J. Wuyts

Advies: C. De Ceunynck

Tekeningen: Y. Baudart

Redactie: Stedelijk Pedagogisch Centrum Antwerpen

Overname met commerciële oogmerken niet toegelaten.

Copyright Pedagogisch Centrum - 1979/5000

Duinen ontstaan doordat de wind het droge zeezand wegwaait. Komt dit zand tegen een hindernis aan, dan blijft het daar liggen. Zo ontstaan miniduintjes die hoger en hoger worden. Maar die duinen waaien weer weg als het zand niet wordt vastgehouden. Daar zorgen dan de duinplanten voor. Nu mag je niet denken dat *alle* planten in de duinen kunnen groeien. Het duinzand is oorspronkelijk rijk aan zout en kalk en daar moeten de planten natuurlijk tegen kunnen.

Fig. 1

Een eerste plant die je bijna tot tegen de zee vindt, is de **ZEERAKET** (fig. 1). Hij komt veelvuldig voor in het duin rond «Mieke Hill» (= de hoge villa naast de jachtclub van St.-Idesbald) en achter het standbeeld van Leopold I in De Panne. Je kan hem gemakkelijk herkennen aan zijn dikke, vlezige bladeren en de witte tot lila bloempjes die je van juni tot oktober kunt aantreffen. Wanneer de zeeraket tot volle ontwikkeling komt, kan hij wel wat zand vasthouden. Het gevormde duintje is echter niet blijvend. De zeeraket is immers een éénjarige plant. Dit betekent dat de plant elk jaar volledig afsterft en er een volledige plant uit het zaad moet groeien. De zaaadjes van de zeeraket kunnen zelfs door de zee worden verspreid en in het zoute water ontkiemen.

De belangrijkste vastleggers van onze duinen zijn helm, buntgras en zandzegge. De **HELM** (fig. 2) is een hoogopgroeiend gras met heel stijve bladeren en in de zomer een mooie bloemaar. De blaren kunnen oprollen als de zon te hard schijnt of de wind te fel waait. Onder de grond heeft de helm een wortelstok die altijd nieuwe scheuten vormt die met het duin vertikaal meegroeien. Zo vormt de plant dichte bosjes die geen zand meer doorlaten. Het kan gebeuren dat de helm bijna volledig wordt ondergestoven. Het is echter voldoende dat slechts de bladpunten boven het zand uitsteken opdat de plant weer kan groeien.

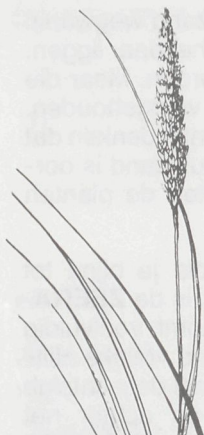

Fig. 2

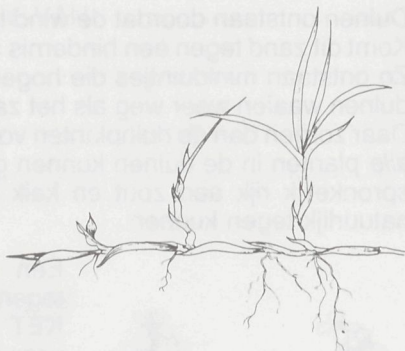

Fig. 3

Minder mooi maar daarom niet minder interessant is de **ZAND-ZEGGE** (fig. 3). Het is een plantje van 25 à 30 cm hoog met een meterlange, horizontaal kruipende wortelstok, die op regelmatige afstanden nieuwe blaren vormt. Daardoor staan de planten netjes op rijen. Aan het uiteinde van de wortelstok zit een scherpe groeipunt (*spies*). De blaadjes hebben een plooi in het midden en vouwen toe bij droogte.

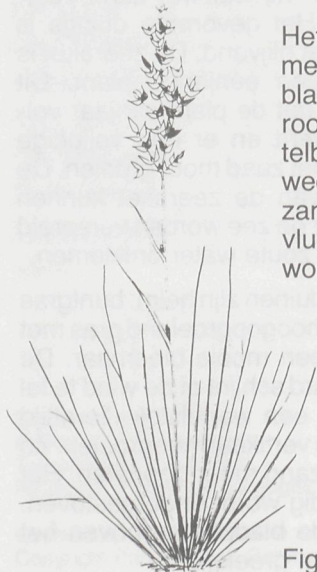

Fig. 4

Het **BUNTGRAS** (fig. 4) is een zodevormend gras van ongeveer 10 cm hoog. De blaadjes zijn grijsgroen, aan de basis roodachtig gekleurd. De dichte wortelbundeltjes beschermen het duin tegen wegstuiven. Als het gras volledig met zand wordt toegedekt, groeit de plant vlug omhoog en vormt hoger nieuwe wortels.

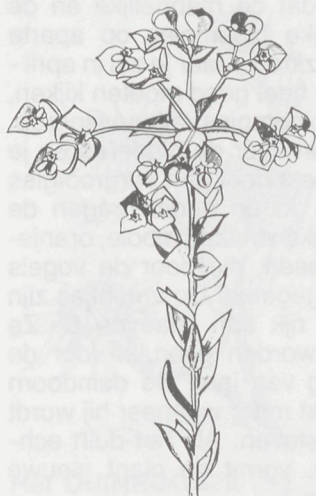

Fig. 5

In de voorste duinenrij groeit ook de **ZEEWOLFSMELK** (fig. 5). Hij komt massaal voor in de Westhoekduinen en in de verkaveling van De Panne. Zeewolfsmelk komt alleen voor op zouthoudende grond. Het is een plant die tot 60 cm hoog kan worden. De bladeren staan dicht op mekaar en zijn dik en vlezig. Als je de vrij harde, groene stengel doorbreekt, zie je een wit melksap. Als je dat sap inslikt, loop je de kans te braken. Uitwendig kan het ontstekingen van de huid veroorzaken. (Pas op voor wondjes en ogen!). Aan de Nederlandse kust bereikt deze plant de noordelijkste grens van zijn verspreidingsgebied. Dit betekent dat die plant noordelijker niet meer te vinden is.

Als de duintjes hoger worden en het regenwater het zout uit het zand heeft weggespoeld, kunnen we de **BLAUWE ZEEDISTEL** (fig. 6) aantreffen. Over de bijna 1 m hoge plant hangt een grijsgroen waas. Alles is stekelig aan hem, zelfs de kelkbladen (= deel van de bloem). Van juni tot augustus draagt de zeedistel tientallen blauwe bloemhoofdjes. Jammer dat deze plant een zeldzame verschijning is geworden in de Belgische duinen. (Vroeger werd hij in grote hoeveelheden door de mens geplukt.) In Nederland is deze plant beschermd. Als je naar het strand wandelt, kun je hem nog bewonderen in de tuin van de villa op de hoek van de Dumont- en de Pieterslaan in St.-Idesbald.

Fig. 6

De **DUINDOORN** (fig. 7) wil alleen goed groeien als er voldoende kalk in de bodem zit (minstens 3%). Het is een struik die wel 4 m hoog kan worden. Hij heeft smalle blaren en de takken lopen uit op lange, scherpe doorns. De duindoorn is tweehuizig. Dat wil

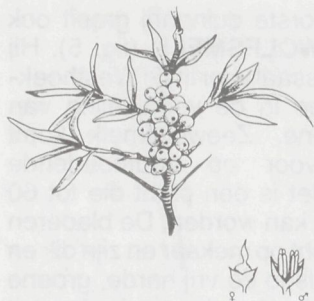

Fig. 7

zeggen dat de mannelijke en de vrouwelijke bloempjes op aparte struiken zitten. Maar je zal in april - mei toch heel goed moeten kijken, want de bloempjes vallen weinig op. Ze komen vóór de bladeren en je kan ze best door een vergrootglas bekijken. In de herfst dragen de vrouwelijke struiken mooie, oranje-rode bessen, die door de vogels worden gegeten. De vruchtjes zijn zuur en rijk aan vitamine C. Ze kunnen worden gebruikt voor de bereiding van jam. De duindoorn groeit niet meer wanneer hij wordt ondergestoven. Als het duin echter

ter door de wind wordt uitgeblazen, vormt de plant nieuwe scheuten uit de blootgelegde uitlopers.

Een andere struik die ook van kalk houdt is de **WILDE LIGUSTER** (fig. 8). Hij heeft donkergroene blaadjes die de hele winter aan de struik kunnen blijven hangen. In de zomer draagt hij vele witte bloemtrossen die een doordringende geur verspreiden. De bloemen bevatten veel honig en worden door vele insecten bezocht. Hoewel de vruchten van de duindoorn worden verkozen, zijn ook de bessen van de wilde liguster een lekkernij voor vogels. Voor fazanten b.v. die in de struiken dekking zoeken. Liguster wordt aangeplant als hagen in de tuinen.

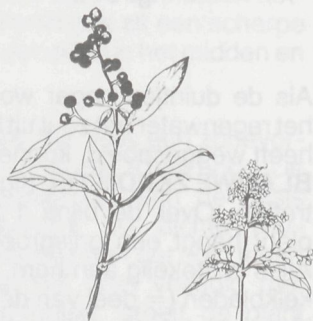

Fig. 8

In het kalkrijke duin horen ook de driedistel en het duinroosje thuis. De **DRIEDISTEL** (fig. 9) heeft zoals alle distels stekelig getande bladeren. De bloemhoofdjes missen echter de typische paarse kleur van onze gewone distels. Hun kleur is strogeel en daardoor vallen ze wel op. Een stengel kan verscheidene korfjes dragen, maar meestal zijn het er drie. Bij zonnig weer staan ze wijdopen; bij regen sluiten ze zich.

Fig. 9

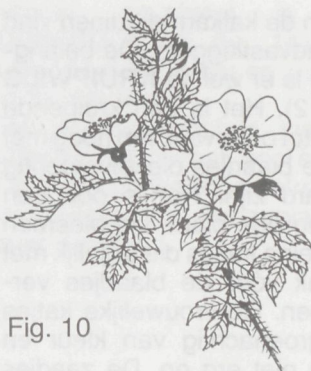

Fig. 10

Het **DUINROOSJE** (fig. 10) vinden we bij ons alleen aan de Westkust. Het is een heel laag struikje bezet met veel fijne stekeltjes. Soms bedekken de struikjes grote oppervlakten. In mei - juni bloeien de welruikende, witroze roosjes. En als 't weer niet te slecht wordt, kunnen we in augustus weer bloemen verwachten. Het duinroosje is gemakkelijk van de andere roosjes te onderscheiden doordat de vrucht (een rozebottel)* glimmend zwart is. De bottels* van de meeste rozen zijn immers rood! In de herfst kleuren de blaadjes van de duinroos bruinrood en kan je ze van ver herkennen.

Fig. 11

Als het duin ouder wordt, is de meeste kalk uit het zand geregend. De planten die daar groeien, houden wel van een zandgrond maar ze hebben de kalk van de bodem niet echt nodig. Een veel voorkomende rozesoort is er de **HONDSROOS** (fig. 11). Het is een hoge struik met roze of witte bloemen in juni. De vrucht is een rode bottel* die ook rijk is aan vitamine C. Die bottels blijven aan de struiken hangen tot laat in de herfst.

* *bottel*: de zogenaamde vrucht van de roos, rozebottel.
De «vrucht» is eigenlijk de gezwollen bloembodem.

Ook in de kalkarme duinen vind je zandvastleggers. De belangrijkste is er wel de **KRUIPWILG** (fig. 12). Het is een kruipende struik tot ongeveer 1 m hoog met smalle blaadjes die zilverachtig behaard zijn. Het is ook een tweehuizige plant. De bloemen zijn kleine katjes die tegelijk met of vlak vóór de blaadjes verschijnen. De vrouwelijke katjes zijn groenachtig van kleur en vallen niet erg op. De zaadjes bevatten veel zaadpluis waarmee ze door de wind worden verspreid. De rijpe, mannelijke katjes zien geel van het stuifmeel. Als de kruipwilg wordt ondergestoven, kan hij opnieuw boven het zand uitgroeien.

Fig. 12

Fig. 13

Een nogal opvallende plant is de **TEUNISBLOEM** (fig. 13). Met zijn grote, gele bloemen staat hij in de zomer en tot in de late herfst te pronken. Je zal geen moeite hebben om hem te vinden want hij komt vrij algemeen voor. Bij vochtig weer zijn de bloemen gesloten, bij droog zonnig weer open.

Fig. 14

Naast het geel van de teunisbloemen en het purper van de viooltjes bloeit het tere **ZANDBLAUWTJE** (fig. 15) met een hemelsblauw korfje op een fijn stengeltje dat alleen onderaan ruw behaarde blaadjes draagt.

Minder opvallend is het **DUNVIOOLTJE** (fig. 14). Het bloeit heel de zomer en zelfs tot in de late herfst.

De bloemen hebben meestal drie kleuren : purper, geel en wit. Op kale zandhellingen strekken de plantjes zich horizontaal uit over de grond.

Fig. 15

Fig. 16

Tot slot mogen we toch niet voorbijgaan aan de **VLIER** (fig. 16). Zodra er enige beschutting tegen de zeewind wordt geboden, probeert de vlier zich te vestigen. Deze struik, die tot een echte boom kan uitgroeien, komt zowat overal in het wild voor. Van juni tot augustus draagt hij grote, witte, platte bloemtrossen. Die verspreiden een sterke geur. De zwarte bessen zijn een geliefd voedsel voor trekkende, jonge vogels (spreeuwen, lijsters). De bessen van de vlier zijn dan ook het eerst van alle bessen verdwenen. Ook de mensen weten die vruchten te waarderen. Ze maken er vlierstroop van: een middel tegen verkoudheden. Het merg van de takken (vlierpit) is zacht en wordt gebruikt bij microscopie en proeven over elektriciteit.

Met dit boekje heb je een overzicht gekregen van de meest voorkomende duinplanten. Natuurlijk zijn er nog veel meer, maar als je al de beschreven planten tijdens je wandeling kunt herkennen, heb je al heel wat bijgeleerd. En wil je echt nog meer over de duinen aan de weet komen, dan kun je terecht in een duinflora. Succes ermee!

